

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

2, 6, 3, 5, 1, 4

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vroegmoderne tijd

2 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit de gouden/waardevolle voorwerpen in de schatkamer blijkt dat de Europeanen rijkdom willen verkrijgen / dat de vorst zijn aanzien wil verhogen 1
- Dürer/Europa komt erachter dat er andere culturen bestaan die fraaie kunstvoorwerpen maken (wat bijdraagt aan het veranderende mens- en wereldbeeld van de renaissance) 1
- wat blijkt uit de beschrijving van Dürer waarin hij (een van de volgende): 1
 - de wapens wonderbaarlijk noemt.
 - de voorwerpen beter vindt dan wonderen.
 - zich verbaast over de subtiele kunstzin van de mensen in vreemde landen/van de Amerikanen.

Opmerking

Alleen als bij de tweede deelvraag een juiste uitleg wordt gegeven over het verband tussen de expansie en het veranderende mens- en wereldbeeld, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

Een politiek-militaire verklaring is dat:

- Willem Lodewijk als generaal van het leger van de Republiek met de voordelen van de contramars het leger wilde verbeteren / de verdediging van de Republiek wilde verbeteren 1
- wat past bij 'het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat' 1

Een culture verklaring is dat:

- Willem Lodewijk waarde hechtte aan militaire kennis uit juist de Oudheid / Willem Lodewijk de mogelijkheid had een boek uit de Oudheid te raadplegen 1
- wat past bij 'de hernieuwde oriëntatie op het erfgoed van de klassieke Oudheid' 1

of

- Willem Lodewijk geïnteresseerd was in het doen van onderzoek naar militaire tactieken 1
- wat past bij '(het veranderende mens- en wereldbeeld van de renaissance en) het begin van een nieuwe wetenschappelijke belangstelling' 1

Opmerking

Als bij de culturele verklaring alleen 'de renaissance' / 'het veranderende mens- en wereldbeeld' wordt genoemd zonder in te gaan op het begin van de wetenschappelijke belangstelling, wordt geen scorepunt toegekend.

4 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door af te beelden dat hij vooraan staat / meevecht tegen de Haudenosaunee brengt De Champlain over dat hij een actieve rol speelt / een sterke leider is (waarmee hij de benoeming tot vicegouverneur rechtvaardigt) 1
- Door de gevaarlijke omstandigheden af te beelden waarmee kolonisten/handelaren te maken hebben geeft De Champlain de waarschuwing dat Franse belangen gevaar lopen / onvoldoende beschermd zijn 1

Opmerking

Alleen als het antwoord een combinatie bevat van een verwijzing naar de prent en (bij de eerste deelvraag) een juiste rechtvaardiging voor zijn benoeming en (bij de tweede deelvraag) een juiste waarschuwing, wordt telkens 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- (Het bestuderen van inheemse bloemen past bij) 'de wetenschappelijke revolutie' 1
- (De interesse in de bloemstillevens / het verkopen van schilderijen aan Amsterdamse regenten past bij) 'de bijzondere plaats in staatkundig opzicht en de bloei in economisch en cultureel opzicht van de Nederlandse Republiek' 1

Opmerking

Als bij de tweede deelvraag 'Gouden Eeuw' wordt geantwoord, wordt geen scorepunt toegekend (omdat dit de aanduiding is van een periode en geen kenmerkend aspect).

6 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

bij 1:

Tijdens het ancien régime is Frankrijk een standenmaatschappij / wordt je plaats in de samenleving bepaald door geboorte / wordt Frankrijk geregeerd door een absoluut vorst, waardoor Anne Marie Louise niet mag trouwen met een lagere/arme edelman / waardoor Anne Marie Louise moet luisteren naar de koning.

bij 2:

Anne Marie Louise beschrijft dat de koning met haar meeleeft / dat de koning bezorgd is dat het huwelijk onder haar stand is, waarmee Anne Marie Louise wil benadrukken dat zij een hoge status heeft / dat zij behoort tot de intimi van de koning.

per juiste combinatie van uitleg en verwijzing naar de bron 2

7 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- George III wilde bereiken dat hij meer politieke macht had over de kolonie door het geven van grond aan trouwe Britse soldaten / door zelf te bepalen wie er in aanmerking kwam voor grond 1
- George III wilde met de bepaling dat de soldaten de grond in gebruik moesten nemen als landbouwgrond bereiken dat de kolonie meer producten / winst opleverde 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Abigail Adams schrijft dat dames in opstand zullen komen tegen wetten die zonder hun instemming/inspraak tot stand zijn gekomen (net zoals de koloniën in opstand komen omdat zij geen inspraak hebben) 1
- Abigail Adams schrijft dat vrouwen wezens zijn die door God onder bescherming van hun mannen zijn geplaatst, wat niet past bij het uitgangspunt van natuurlijke rechten waarbij gelijkheid / vrijheid / zelfbeschikking ook voor vrouwen gelden 2

Opmerking

Alleen als het antwoord op de tweede deelvraag een combinatie is van een juiste uitleg dat Abigail Adams niet uitgaat van natuurlijke rechten met een daarbij passende verwijzing naar de bron, worden scorepunten toegekend.

9 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Pennant beschrijft dat door het kanaal goedkoop/meer kolen worden vervoerd / kolen worden gebracht naar een groter gebied, waardoor stoommachines van kolen kunnen worden voorzien (wat verdere industrialisering mogelijk maakt) 1
- Pennant beschrijft dat door het kanaal goedkoop/meer graan kan worden vervoerd / graan kon worden gebracht naar een groter gebied, waardoor meer fabrieksarbeiders kunnen worden gevoed (wat verdere industrialisering mogelijk maakt) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Tipoe wil de boodschap overbrengen dat het Britse imperialisme moet worden gestopt / dat India de Britten zal verslaan, door een kunstwerk tentoon te stellen van een Indiase tijger die (succesvol) een Britse soldaat aanvalt 2

 - De East India Company wil de boodschap overbrengen dat het Britse imperialisme succesvol is in India, door het kunstwerk te tonen dat de Britten hebben weten te bemachtigen tijdens een militaire operatie / door de vorst te verslaan die zich verzet tegen het Britse imperialisme 2
- of
- De East India Company wil de boodschap overbrengen dat het Britse imperialisme in India gerechtvaardigd is omdat de Britten moeten worden beschermd tegen aanvallen / dat de Britten de Indiërs moeten beschaven door een kunstwerk te tonen dat moet laten zien dat Indiërs 'barbaarse' gewoontes hebben (in de ogen van veel Britten op dat moment) 2

Opmerking

Alleen als het antwoord telkens een combinatie bevat van een juiste boodschap en een verwijzing naar het tentoonstellen van het kunstwerk, worden scorepunten toegekend.

Moderne tijd

11 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

De bewering dat slaafgemaakten extreem goed worden behandeld / dat de verhalen over de slechte behandeling overdreven zijn, past bij haar positie als vrouw van de gouverneur die slavernij niet mag afwijzen / die profiteert van slavernij.

Opmerking

Alleen als het antwoord een combinatie bevat van het eenzijdige beeld dat Lady Nugent weergeeft met een verklaring hiervoor vanuit haar positie, worden scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De redenering van Lady Nugent dat het beter zou zijn als slaafgemaakten normen en waarden van de Engelsen / normen en waarden op het gebied van religie/fatsoen/orde het huwelijk zouden overnemen, is bruikbaar voor het onderzoek omdat hieruit blijkt dat Lady Nugent ervan uitgaat dat de cultuur van slaafgemaakten minder waard is (wat een voorbeeld is van het superioriteitsgevoel onder Britse kolonisten).

13 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- De (aannee van de) Factory Act moest worden bevorderd 1
- Dit verhaal ging over een kind dat op jonge leeftijd / onder vreselijke omstandigheden in de fabriek moest werken waardoor steun/begrip/instemming werd opgeroepen onder de lezers voor de aannee van de Factory Act (die kinderarbeid verbood/de werkomstandigheden in de fabrieken zou verbeteren) 2

14 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Doordat de vrouwen niet actief mee mochten doen aan de conventie realiseerden vrouwen zich dat (als zij mee wilden doen in de strijd tegen slavernij) ze naar gelijke rechten/kiesrecht voor vrouwen moesten streven. of

Door de media-aandacht voor de vrouwen die niet mee mochten debatteren/stemmen over de afschaffing van slavernij ontstond meer steun/begrip voor de eis van vrouwen om kiesrecht te krijgen / meldden meer mensen zich aan bij groepen die zich inzetten voor vrouwenkiesrecht.

15 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Witbooi waarschuwt dat de Duitsers de Herero in hun macht hebben / dat de Herero moeten buigen voor de Duitsers (wat een politiek aspect van imperialisme is) 1
- Witbooi is als leider van de Nama bezorgd over de veiligheid/machtspositie van zijn eigen volk omdat de Herero door de Duitsers worden geholpen (in de oorlog) / Witbooi wil als leider van een Afrikaans volk Afrika behoeden voor de groeiende invloed van het Duits imperialisme 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

2, 5, 6, 3, 4, 1

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

17 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De bron bevat meer betrouwbare informatie voor het onderzoek naar de oorzaken van de instabiele democratie omdat:

- Teubert vanuit zijn ervaring met de SA beschrijft dat de SA en de communisten dagelijks met elkaar op straat vechten / dat de SA openlijk aanwezig is in de straten, waaruit blijkt dat er onrust wordt veroorzaakt door antidemocratische groepen / dat de controle van de Weimarregering wordt betwist

2

of

- uit de beschrijving blijkt dat (jongeren als) Teubert het lidmaatschap van de SA interessant vinden / dat het militaire aspect van de SA aantrekkelijk is voor (jongeren als) Teubert, waardoor de Weimarrepubliek lijdt onder de opkomst van extreemrechts

2

De bron bevat minder betrouwbare informatie voor onderzoek naar de dreiging van de communisten in Duitsland omdat:

- Teubert lid is van de SA, een paramilitaire organisatie / die de communisten als vijanden zien, waardoor de weergave van de noodzaak tot vechten wellicht overdreven is / waardoor hij ervan uitgaat dat de agressie van de kant van de communisten komt

2

Opmerking

Alleen als het antwoord een combinatie bevat van een juiste uitleg waardoor de beschrijving meer/minder betrouwbaar is in combinatie met een passende verwijzing naar de beschrijving, worden telkens scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
18	maximumscore 4	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Met deze foto kun je laten zien dat veel Duitse mannen gevangen zitten zodat ze niet kunnen deelnemen aan het leven in Duitsland / geen bijdrage kunnen leveren aan de economie van Duitsland, waardoor Duitsland sociaal / economisch ontwricht is 	2
	<ul style="list-style-type: none"> Deze foto laat zien dat de geallieerde bezettingsmacht / de nieuwe regering geconfronteerd wordt met een groot aantal gevangenen, waardoor het moeilijk is om zorgvuldig na te gaan welke bijdrage iedere soldaat heeft geleverd aan het nazisme (zodat de denazificatie moeizaam verloopt) 	2
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> Deze foto laat zien dat krijgsgevangenen worden opgesloten in overvolle kampen, waardoor de Duitse afkeer groeit voor de geallieerden (zodat de denazificatie moeizaam verloopt) 	2
19	maximumscore 3	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Vanwege de Koude Oorlog wilden de Verenigde Staten de Duitse economie versterken zodat West-Duitsland een dam zou vormen tegen het communisme 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Frankrijk was bang dat een economisch sterk/geïndustrialiseerd Duitsland opnieuw een gevaar zou zijn / was bang voor Duits revanchisme (of een omschrijving hiervan) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Nederland was gebaat bij het herstel van de Duitse economie / hogere kolenproductie omdat Duitsland weer een handelspartner voor Nederland moest worden / omdat Nederland een kolentekort had 	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> De Marshallhulp was belangrijk voor de wederopbouw van de Nederlandse economie, waardoor Nederland de Verenigde Staten niet wilde tegenwerken door het voorstel af te wijzen 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Er was in Groningen aardgas gevonden (wat de bodemrijkdommen zijn waar Fré Meis naar verwees) 1
- Fré Meis was een communist/socialist 1
- wat blijkt uit zijn bewering dat het volk niet profiteerde van het kapitaal dat de grote concerns verdienden / dat de provincie Groningen als een kolonie werd behandeld door de grote concerns 1

Opmerking

Alleen als het antwoord bij de tweede deelvraag een juiste politiek-maatschappelijke stroming bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de uitspraak.

21 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- De regering van de DDR wilde voorkómen dat supporters in de BRD probeerden te blijven, zodat ze gehuwde burgers selecteerden die terug zouden willen keren naar hun partner 2
- De regering van de DDR wilde dat de leden van de *Staatsicherheidsdienst* informatie verzamelden over de BRD / in de gaten hielden wat hun reisgenoten deden in de BRD 1

22 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De actiegroep protesteert tegen het gegeven dat vrouwen geen vrije keuze hebben voor abortus / niet zelf mogen beslissen over hun lichaam (wat betekent dat de emancipatie van de vrouw nog niet is voltooid) 1
- Volgens de actiegroep is de oorzaak voor de onvoltooide emancipatie de opstelling van de confessionele partijen / van de mannen die de leiding hebben bij de confessionele partijen 1
- wat blijkt uit (een van de volgende): 1
 - de uitspraak van de KVP/ARP-mannen "wij weten precies wat goed voor je is ...!".
 - het gegeven dat de twee mannen van de KVP/ARP bepalen wat goed is voor de vrouw.
 - de tekst "met u. over u. zonder u".

Opmerking

Alleen als het antwoord bij de tweede deelvraag een juiste oorzaak bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Volgens Kohl ondersteunt mevrouw Honecker het afwijzen van de hervormingen die door Gorbatsjov in de Sovjet-Unie/in het Oostblok worden doorgevoerd 1
- omdat mevrouw Honecker (een van de volgende): 1
 - op zou roepen de wapens op te nemen om het socialisme te verdedigen tegen landen die de hervormingen doorvoeren.
 - zou suggereren dat landen die hervormingen doorvoeren vijanden zijn.
- Kohl is de Bondskanselier van de BRD, waardoor hij zich zorgen maakt dat de uitspraken de kans op een opstand/oorlog aan de grens tussen West- en Oost-Duitsland vergroten / de politieke spanningen vergroten / de veiligheid van de (Oost-)Duitsers in gevaar brengen 2

Opmerkingen

- *Alleen als bij de eerste deelvraag een juist voorbeeld wordt genoemd van beleid dat mevrouw Honecker volgens Kohl steunt, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.*
- *Alleen als het antwoord bij de tweede deelvraag een combinatie bevat van de functie van Kohl en een uitleg waardoor hij de uitspraken als gevaarlijk beschouwt, worden scorepunten toegekend.*

24 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Uit de recensie blijkt dat in het boek de rol van de opstandige slaafgemaakten wordt benadrukt / dat de auteur beweert dat er niet alleen aandacht moet zijn voor witte abolitionisten, wat de lezers van *Parbode* als inwoners van de voormalige plantagekolonie / die veelal nazaten zijn van slaafgemaakten aanspreekt.

Opmerking

Alleen als in het antwoord wordt ingegaan op de achtergrond van de lezers van Parbode, worden scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de afbeelding van inwoners van de toenmalige koloniën die geschenken aanbieden aan Nederland / bij Nederland staan wordt de boodschap overgebracht dat de koloniën verbonden zijn met Nederland / dat de koloniën rijkdom brengen aan Nederland 1
- wat past bij 'de opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen zoals het nationalisme' / 'de moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie' 1
- Er ontstaat aan het einde van de twintigste eeuw discussie over de afbeelding omdat de inwoners van toenmalige koloniën op onderdanige wijze zouden zijn afgebeeld / vanwege de suggestie dat Nederland superieur zou zijn / vanuit het voortschrijdend inzicht in Nederland dat kolonialisme onrecht met zich meebracht 1
- wat past bij 'de ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen' / 'de dekolonisatie die een einde maakte aan de westerse hegemonie in de wereld' 1

Opmerking

Alleen als het antwoord een juist voorbeeld bevat van (bij de eerste deelvraag) een juiste boodschap in de negentiende eeuw en (bij de tweede deelvraag) een reden voor discussie aan het einde van de twintigste eeuw, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passend kenmerkend aspect.

Bronvermeldingen

- bron 1 Wood, M., De Conquistadores, Zwolle 2002, pag.15-16
- bron 2 <https://swhplibrary.net/digitalarchive/items/show/8572>
- bron 3 <https://partylike1660.com/la-grande-mademoiselle-le-duc-de-lauzun-and-the-woes-of-love/>
- bron 4 [https://www.masshist.org/digitaladams/archive/doc?id=L17760331aa&hi=1&query=%22re member%20the%20ladies%22&tag=text&archive=letters&rec=1&start=0&numRecs=1](https://www.masshist.org/digitaladams/archive/doc?id=L17760331aa&hi=1&query=%22re%20member%20the%20ladies%22&tag=text&archive=letters&rec=1&start=0&numRecs=1)
- bron 5 <https://play.google.com/books/reader?id=ii82AAAAMAAJ&pg=GBS.PA74&hl=nl> aldaar pag. 74-75
- bron 6 <https://www.getdailyart.com/22124/tipu's-tigerbron>
- bron 7 <https://www.bl.uk/onlinegallery/onlineex/carviews/l/largeimage70456.html>
<https://www.bl.uk/onlinegallery/onlineex/carviews/l/largeimage70457.html>
- vraag 13 <https://archive.org/details/BROWNJohn1832AMemoirofRobertBlincoe>
- bron 8 N. Jacobs red., African History through Sources, Volume I, Cambridge 2014, pag. 72-73
- bron 9 Rees, L., The Nazis, a warning from history, London 2005, pag. 30
- bron 10 <https://www.treasurebunker.com/forums/index.php?/topic/2945-the-rheinwiesenlager-summer-1945/>
- vraag 20 <https://docplayer.nl/61435343-Met-een-gebalde-vuist-richting-het-westen.html>
- bron 11 Johanna Jacobs ed, De wereld (1947-2001) volgens Opland, Zwolle 2004, pag. 47
- bron 12 <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/120811>
- bron 13 <https://www.parbode.com/slavenopstand-op-de-neptunus-kroniek-van-ee-wanhoopsdaad/>
- bron 14 <https://www.ewmagazine.nl/ewpodium/achtergrond/2021/07/de-gouden-koets-van-trots-volksgeschenk-tot-nationaal-ongemak-831911/>